

Schaakkunst

SCHILDERIJEN VAN TJERK ZIJLSTRA

EXPOSITIE IN HOOGEVEEN OKTOBER 2015

www.tjerkzijlstra.nl
www.schaakkunst.nl

“Korte biografie en verantwoording”

Tjerk Zijlstra (Koog aan de Zaan, 1947) volgde van 1966 tot 1971 zijn opleiding aan de Gerrit Rietveld Academie te Amsterdam. Hij studeerde daar af als grafisch ontwerper en schilder. De schilderlessen kreeg hij o.a. van Melle en Herman Gordijn.

Naast zijn werk als grafisch ontwerper en later als projectmanager in de ICT is hij altijd blijven schilderen. In 2007 is hij gestopt met werken in de ICT om zich volledig op het schilderen en het grafisch ontwerpen te richten.

Als schilder is Tjerk het best te typeren als een surrealist. Hij is fijnschilder en houdt van een helder coloriet en schildert het liefst met olieverf.

Voor zijn schilderijen laat hij zich inspireren door het schaken. Door de jaren heen is het schaken voor hem meer dan een spel geworden. Het is niet alleen een sport die zowel professioneel als op amateurniveau beoefend wordt, maar het staat ook symbool voor de mens zelf, en dat laatste fascineert hem bijzonder. Voor Tjerk was het een openbaring om te zien dat zowel in het schaken als in de zen-filosofie dezelfde kern zit. Dit thema heeft hij eerder uitgewerkt in de ‘Prenten van de os’, een tiendelige schilderijenreeks gebaseerd op het gelijknamige zen-verhaal. In dit verhaal gaat het er uiteindelijk om je ware zelf te ontdekken. Dit zit voor hem ook in het schaken.

De schilderijen worden gekenschetst door een symbolische of een realistische verbeelding van schaakstellingen, schaakproblemen en verrassende schaakanekdotes.

De volgende symboliek van het schaken gebruikt Tjerk in zijn schilderijen:

Het schaakbord bestaat uit 64 vierkanten, afwisselend zwart en wit, en is de vloer van het ‘Huis der mysteries’. De stukken bewegen zich elk volgens een vaste wet, zowel op het bord als in de geestelijke wereld. Daar woedt door de eeuwen heen de strijd tussen goed en kwaad, licht en donker, zwart en wit. Elk stuk heeft zijn eigen betekenis: de koning in het spel staat symbool voor de geest, de dame voor het denken, de toren voor het fysieke lichaam, het paard voor de kracht, de loper voor het gevoel en de pionnen voor de zintuigen. Het witte spel symboliseert het hogere zelf en zijn aanhangers, het zwarte het lagere zelf, het ego, en zijn aanhangers. Het schaakspel toont dus de eeuwige strijd van de mens met elk deel van zijn gecompliceerde aard tegen de schaduwzijde ervan.

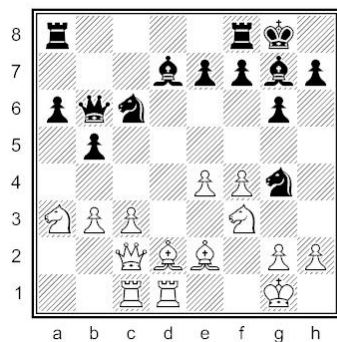

“Een voldongen feit”, 80x80 cm olieverf op linnen; 2014 (€ 2.800,-)

De Lewis-schaakstukken vormen het decor voor een stikmat.

De Lewis-schaakstukken zijn een groep van 93 schaakstukken uit de 12e eeuw, gesneden in ivoor van walvis- en walrurstanden, die in 1831 werden gevonden op het eiland Lewis in de Hebriden, Schotland. De duiding van de verschillende stukken was lastig en er zijn dan ook verschillende interpretaties van. De Lewis-stukken op het schilderij zijn geschilderd naar een replica van de oorspronkelijke set. De originelen bevinden zich in het British Museum te Londen, waar de toren wordt voorgesteld als een krijger, ook wel de wachter genoemd. In de replica zijn dit pionnen geworden.

Tjerks kleinzoon Quinn stond model voor het engeltje dat vanuit de geestelijke wereld de dame stuurt.

1. Db6+ (al gezet)
2. Kh1 Pf2+
3. Kg1 Ph3+
4. Kh1 Dg1+
5. Txg1: Pf2++ stikmat!

“Van denken naar geest door de 4de dimensie”, 70x100 cm olieverf; 2014 (€ 2.900,-)

“Reeds op jonge leeftijd heeft mijn vader mij a.d.h.v. het boekje ‘Platland, bolland’ uitgelegd hoe je vanuit de 1ste naar de 2de en dan naar de 3de dimensie kunt kijken, en al doorredenerend naar de 4de dimensie. Het heeft me toen enorm geraakt en nu weer. Helaas is het boekje niet meer te vinden.”

De 4de dimensie is voor het menselijk oog (nog) niet te zien, net als de geestelijke wereld; wellicht is de 4de dimensie gelijk aan de geestelijke wereld. De ogen van een roofvogel, in dit geval de sperwer, zien veel meer dan wij, maar wat ze precies zien weten wij niet.

De metamorfose van het denken naar de geest verloopt van dame naar koning. De 4-dimensionale kubus is opgebouwd uit acht 3-dimensionale-kubussen, geschilderd in twee dimensies. Dat maakt het ingewikkeld en moeilijk te doorgronden. In onze ziel zal de oplossing liggen van het zien in de vierde dimensie. De vlinder, de Pseudophilotes baton, als symbool van de ziel is de verbinding van de fysieke wereld en de geestelijke wereld, hier is dat de vierde dimensie. De sperwer ziet dat.

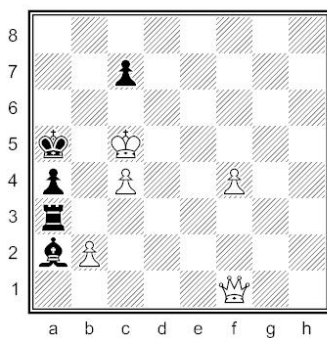
“De macht van het denken”, 60x90 cm olieverf op doek; 2014 (€ 2.700,-)

De boomklever zit gekleefd aan de rand van het doek en probeert de stelling te doorgronden. Hij is een lijstklever geworden. De vlinder, de *Cethosia hypsea*, komt uit zijn schelp (schulp) gevlogen (gekropen) en geeft hulp aan de boomklever.

Net als in 'Het voldongen feit' is ook hier gebruik gemaakt van het Lewis-schaakspel om de probleemstelling vorm te geven. Het is een fraai voorbeeld van de macht en de reikwijdte van de dame. In de schaaksymboliek staat de dame voor het denken en de koning voor de geest.

De opgave luidt: wit begint en zet zwart in vier zetten mat. Een schitterend probleem!

In hogere zin overziet de dame (in de stelling) alle hoeken van de wereld (= het schaakbord, hier als water afgebeeld, aangezien in de verzameling van de Lewis-schaakstukken het bord ontbreekt) en kan dan ook makkelijk de oplossing bedenken!

Oplissing:

1. Dh1 dreigt 2. Da8 mat.

1..., Tf3 (of Lxc4 2. Da8+ La6 3. bxa3 en 4. Dd8 mat).

Nu zou Wit na 2. Dxf3 Lxc4 te laat komen, maar:

2. Dh8!, Lxc4 (de enige verdediging).

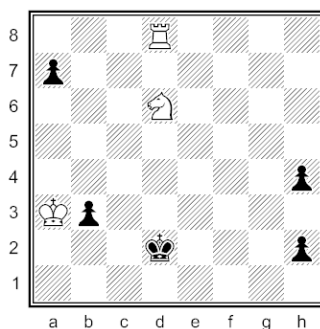
En nu 3. b4+, axb3 4. Da1 mat; wel de meest onwaarschijnlijke matzet in dit diagram.

“Het open boek van Reti”, 60x46 cm olieverf op paneel; 2014 (€ 2.100,-)

De prachtige schaakstudies van grootmeester Richárd Réti zijn zeer inspirerend voor Tjerk. Dit is een studie uit 1923 en heeft een bijzonder onverwacht verloop, de eerste zet is namelijk Te8!

De blauwe kiekendief, die in haar vrouwelijke hoedanigheid bruin blijkt te zijn, ziet van grote hoogte neer op deze studie van Réti en weet haar op haar merites in te schatten. “Krommeniedijk, waar ik vroeger gewoond heb, heeft zo’n prachtig silhouet dat ik dat weer wilde schilderen, gecombineerd met een schitterende lucht boven het klompenpad in Soest.”

Wit speelt en wint.

Oplossing:

1. Te8, h1D
2. Pe4+, Kc2
3. Tc8+, Kb1
4. Pd2+, Ka1
5. Pxb3+, Kb1
6. Pd2+, Ka1
7. Tc2, h3 8. Ta2++
- of ..., Dd5 8. Tc1++

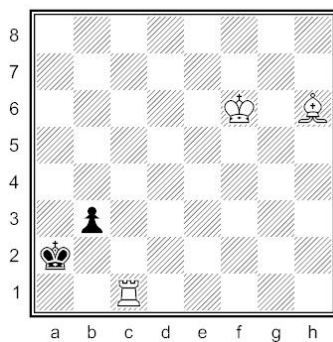

“De Gouden Zon”, 38x68 cm olieverf op paneel; 2015 (€ 2.000,-)

Een experiment met goudverf. Ook dit schilderij is geïnspireerd door een prachtige studie van Réti. De Lewis-schaakstukken staan in de juiste opstelling om het schaakprobleem te verbeelden. In de gouden zon staat een engel (een biddende buizerd) die vanuit de geestelijke wereld van grote hoogte het schouwspel gade slaat en weet wat de winnende zet is.

“De titel werd mij aangedragen door mijn kleinzoons Tion en Quinn, die erop stonden dat dit schilderij zo moest heten.”

In de fysieke wereld staan de Lewis-schaakstukken, die de volgende probleemstudie van Réti uitbeelden:

Wit speelt en wint.

Oplossing:

1. Tc3, b2
2. Lc1, b1D (bxc1D of b1P wint ook voor wit)
3. Tc3++

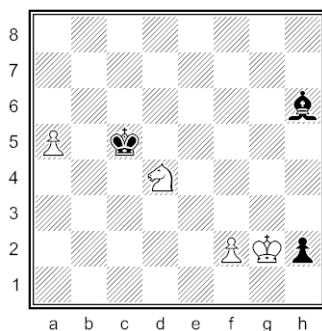

“De komst van de keizerarend”, 50x100 cm olieverf op doek; 2015 (€ 2.800,-)

Een prachtige compositie, aangereikt tijdens de schaaktraining van Ronald Staal van S.V.Leusden, die Tjerk inspireerde tot dit schilderij. Schaaktechnisch lijkt dit op eerdere thema's uit de schaakkuriosa-reeks (zie het boek 'Schaakkuriosa in kleur').

De keizerarend speelt met zwart en dreigt pion h1 te spelen, met promotie tot dame, en bereikt daarmee winst voor zwart. De ijsvogel, symbool voor de godin Alkyone, speelt met wit en blijft ondanks de dreiging koel. Ze speelt, dankzij haar inzicht verkregen in de geestelijke wereld, bijna achteloos de witte koning naar het veld h1, waarmee de zwarte pion de weg naar promotie wordt geblokkeerd. En daarna kan zij, dankzij de buitengewoon mooie positie van het witte paard, triomferen. De keizerarend vliegt teleurgesteld tussen de torens door, de wijde wereld in op weg naar andere bestemmingen.

Het 'Doonagore Castle' te Ierland stond model voor de torens.

Oplossing:

1. Kh1!!

b.v. 1. ..., Lf4 2. Pe6+, Kb5 3. Pxf4 en wit wint.

Ook op 1. ..., Lg5, Ld2, Lc1 of Lf8 volgt een paardvork.

of 1. ..., KxPd4 2. a6 en wit haalt dame en wint.

of 1. ..., Le3 2. fxe3 enz.

Schaakkunst

Voor bijzondere
schaakprijzen
en cadeaus

schaakkunst.nl & chess-art.eu

Voor informatie kunt u terecht bij:

Margreet Wevers
info@schaakkunst.nl
06 18351252

Schaakkunst is aanwezig met stand op zondag 18 en zaterdag 24 oktober